

'Journalistiek vervalt snel in de vraag van schuld en onschuld'

Maria Henneman (48) legde na zes jaar haar functie als hoofdredacteur van AVRO Netwerk neer en begon haar eigen bedrijf in media en communicatie. Met ACADEMY® Magazine praat ze over de discussie over de schnabbelwerkzaamheden van journalisten, haar nieuwe bedrijf en het snel, sneller, snelst van de media. 'Ik ben al twintig jaar lang dag in, dag uit met nieuws bezig en merk dat ik steeds meer behoefte krijg om met een zekere distantie naar de ontwikkelingen te kijken.'

➤ SUSAN SMIT

Eind augustus ben je officieel gestopt als hoofdredacteur van AVRO Netwerk. Daar is nogal wat over te doen geweest. Waarom heb je besloten te stoppen?

"We hadden plannen gemaakt om de redacties van KRO, AVRO en NCRV op één vloer te brengen om te bezuinigen en de inhoudelijke slag te maken waar we al jaren naar streefden. Door de raad van bestuur van de Publieke Omroep werd daar een stokje voor gestoken. Zij vonden dat de AVRO van stuivertje moest verwisselen met de EO. Alledrie de redacties waren daar principieel op tegen: we waren het best bekeken en het hoogst gewaar-

deerde actualiteitenprogramma, dus waarom zou je de kip met de gouden eieren slachten? De AVRO directie besloot uiteindelijk onder protest mee te gaan met het besluit van de raad van bestuur waardoor de samenwerking met Netwerk gestopt werd. Ze hebben mij toen een ander programma, TweeVandaag, aangeboden, maar we konden het niet eens worden over de voorwaarden waaronder dat programma gestalte moest krijgen, dus besloten de AVRO en ik de samenwerking te stoppen. Veel mensen dachten dat ik om principiële redenen weg ben gegaan bij de omroep: ik heb de strijd verloren, dus ik

ga weg. Zo zat het niet. Ik wilde best een ander programma overwegen, maar het moest wel iets zijn dat bij me past."

Vond je het moeilijk om weg te gaan?

"Een programma als Netwerk is een middel om je ideeën en je visie op het vak naar voren te brengen. Dat mis ik niet, want dat kan ook op een andere manier. Maar de mensen met wie ik al die jaren heb gewerkt, ja, die mis ik wel. Ik was erg aan ze verknocht. Toch voelde ik, al voor deze kwestie, dat de tijd zou aanbreken om iets nieuws te gaan doen. Omdat je als hoofdredacteur zo duidelijk je stempel

drukt op het functioneren van een redactie is het gezond om, ook voor jezelf, niet te lang ergens te blijven. Als ik terugkijk op mijn loopbaan ben ik om de vier, vijf jaar iets anders gaan doen. Ik ben iemand die niet van stilstand houdt, die zich wil blijven ontwikkelen."

Welke reportages uit je zes jaar bij Netwerk zul je nooit vergeten?

"Vanaf het begin probeerde ik de flexibiliteit en alertheid van de redactie te vergroten. Onder invloed van actuele ontwikkelingen wilde ik alle plannen van tafel kunnen schuiven om iets heel anders te gaan doen. Bij de onderwerpen die me het meest zijn bijgebleven was dat bijvoorbeeld met de ontsnapping van Dutroux en de val van Soeharto op Hemelvaartsdag. Op dat soort feestdagen nemen we het programma meestal een dag van tevoren op. We hadden die keer een mooi onderwerp over justitie, maar toen de boel klapte, heb ik midden in de nacht iedereen uit z'n bed getrommeld. Kom op mensen, we gaan een nieuwe uitzending maken!"

Op dat soort momenten gaat je bloed ruisen als journalist, toch?

"Je bloed gaat zeker ruisen! Maar ik voelde ook veel voldoening bij mooie menselijke verhalen of reconstructies, hoor. Ik hou van verhalen vertellen. Dat heeft waarschijnlijk met mijn achtergrond als historicus te maken. Ik vind het prettig om gebeurtenissen te analyseren en dwarsverbanden te ontdekken. Daar mankeert het in deze tijd van 'snel, nog sneller en het snelst' nogal eens aan."

Je mist de context en het perspectief in de huidige berichtgeving?

"Ja, vaak wel. Je ziet dat de journalistiek zichzelf opjaagt, waardoor artikelen en reportages de nodige nuance missen. Iets anders is het op de man spelen, zoals bij Dick Advocaat is gebeurd. Journalistiek vervalt snel in de vraag van schuld en onschuld en dat is niet goed. Daar ben ik ongetwijfeld zelf ook debet aan, trouwens. Als redactie hebben wij onszelf ook wel eens afgevraagd of we iets verkeerd hadden aangepakt. Het gaat erom dat je je als journalist die vraag blijft stellen. Ik wil, als trainer, discussieleider of spreker, bewust-

zijn bijbrengen over de effecten van berichtgeving.”

Trainen, spreken en discussies leiden – dat zijn je belangrijkste bezigheden op dit moment?

“Ik blijf zeker stukken schrijven en als ik de kans krijg om een documentaire te maken zal ik dat zeker niet laten, maar nu wil ik me met mijn bedrijf inderdaad voornamelijk op die dingen richten. Ik geef media- en communicatietrainingen aan journalisten en andere professionals. Zo zal ik volgend jaar voor de Wereldomroep een groep internationale journalisten uit Azië, Afrika en Oost-Europa opleiden. Ook adviseer ik een aantal organisaties en instellingen over hun media- en communicatiestrategie, zowel intern als extern. Dat is de andere kant, ja. Ik ben niet meer louter journalist, maar noem mezelf media- en communicatiespecialist. Ik kan meerdere kanten op en daar zie ik de lol van in. Ik geef lezingen, doe veel dagvoorzitterschappen en mensen benaderen me of ik hun coach wil zijn op management- en mediaterrein.”

Mis je het nieuws niet? Het ruisende bloed waar we het net over hadden?

“Dat heb ik mezelf afgevraagd voordat ik deze stap nam. Ik had de mogelijkheid om ergens adjunct-hoofdredacteur te worden, maar daar heb ik uiteindelijk ‘nee’ op gezegd. Ik ben al twintig jaar lang dag in, dag uit met nieuws bezig en ik merk dat ik steeds meer behoefte krijg om met distantie naar de ontwikkelingen te kijken. Ik begon mijn loopbaan in de wetenschap, ben vervolgens als beleids- en communicatieadviseur bij de vakbeweging terecht gekomen en ben daarna pas de journalistiek ingerold. Nu ben ik op een punt aanbeland dat ik een bundeling van al mijn krachten wil neerzetten.”

Er is momenteel veel kritiek op de schmalbewerksaambeden van journalisten als dagvoorzitter en discussieleider. Wat vind je daarvan?

“Ik vind dat de discussie weer erg op de man wordt gespeeld. Er worden een paar mensen uitgepikt, zoals Gijs Wanders en

Paul Witteman. Er wordt over ze geschreven, maar niet met ze gesproken en dat vind ik merkwaardig. Wat ik bovendien mis is het onderscheid tussen de rollen die journalisten hebben gespeeld in bepaalde organisaties: een dagvoorzitter die voor zichzelf een onafhankelijke rol heeft opgeëist is iets anders dan een journalist die een productpresentatie doet bij een bedrijf. Dat kan niet. Zelf eis ik als dagvoorzitter of discussieleider de vrijheid op om alle partijen kritisch te bejegenen. Netwerk-journalisten die waren gevraagd om bepaalde discussies te leiden, liet ik begaan omdat ze er altijd wat van opsta-

ken. Dat ze daarvoor betaald werden vond ik prima, want juist dan kun je eisen stellen over de rol die je wenst te spelen. Als je het gratis doet, wordt het een soort vriendendienst met onduidelijke regels.”

Ook jouw naam werd in deze discussie genoemd. Je zou de organisaties die je inbuurden een rol in Netwerk hebben willen toebedelen.

“Er is inderdaad beweerd dat dankzij mijn contacten minister Van Aartsen in het programma optrad. Een maand later hebben wij echter een heel kritisch portret van hem als minister van Buitenlandse Zaken gemaakt. Wat een flauwekul, zeg.”

Je hebt geen behoefte om, net zoals Vera Keur, publiekelijk te reageren op dit soort aantijgingen van Heleen van Rooyen in de Volkskrant?

“Nee, absoluut niet. Ik voel geen enkele behoefte om deze dame van repliek te dienen. Ik vind het al niet meer de moeite waard als geschermd wordt met ‘een betrouwbare bron’, zoals zij deed in haar stuk. ‘Eén bron is geen bron’, heb ik altijd geleerd.”

Wat is er voor jou zo aantrekkelijk aan het geven van lezingen en het leiden van discussies?

“In de loop der jaren heb ik nogal wat specialismes ontwikkeld: gezondheidszorg, volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, buitenlandbeleid. Bij het leiden van discussies heb ik veel aan de dossiers die door de

jaren heen heb bijgehouden. Binnenkort moet ik een discussie leiden bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken over de wederopbouw van de Balkan en dan put ik uit mijn reizen door voormalig Joegoslavië. Ik ben altijd met een bepaalde nieuwsgierigheid naar die regio blijven kijken en het is heel bevredigend om daar op deze manier weer bij betrokken te zijn.”

Je hebt eens gezegd dat je meestal teveel hooi op je vork neemt. Hoe ga je daar bij het opbouwen van je bedrijf mee om?

“Ik kan beter ‘nee’ zeggen dan vroeger en

dat helpt enorm. Bij de start van een bedrijf pak je natuurlijk alles aan, maar op den duur zal ik mijn werkzaamheden goed moeten gaan selecteren. Ik vind mezelf geen workaholic. Ook al kan ik hard werken, toch ruim ik genoeg tijd voor mijn privéleven in. Ik moet aan ontspanning toekomen, anders gaat mijn lijf protesteren. De paardensport en bezoek aan het theater en de opera zijn voor mij nodig om balans te brengen. Ik vergelijk die balans met het lopen op een evenwichtsbalk. Naarmate ik ouder word, wordt die evenwichtsbalk steeds breder. Ik ken mezelf beter en kan mijn ambities beter in de tijd plannen. Bovendien heb ik zoveel kennis, kunde en vaardigheden opgebouwd dat ik de grenzen van mijn balk durf op te zoeken.”

Hoe komt het dat je zo zelfverzekerd bent ingesteld? Dat is bij veel vrouwen, hoe talentvol ze ook zijn, een heikel punt.

“Ik heb in mijn loopbaan altijd alles aangepakt waarvan ik dacht dat ik het zou kunnen en heb daarbij nooit stilgestaan bij het feit dat ik een vrouw was. Misschien heeft dat te maken met mijn opvoeding: ik kom uit een groot gezin van zeven kinderen - drie jongens, vier meisjes - en het was vanzelfsprekend dat ook de meiden een vak leerden. Ieder mens moet zijn eigen broek - of rok - kunnen ophouden. Pas later merkte ik iets van de vooroordelen die spelen. Als vrouwelijke manager heb ik vaak genoeg gemerkt dat je al snel als een kring in de hoek wordt gezet als je besluitvaardig bent. Een man zou in dat geval gezien worden als iemand die van wanten weet.

De waardering voor vrouwen en mannen in leidinggevende functies is anders dan zou moeten. Het is daarom voor jonge vrouwen zo belangrijk om leidinggevende vrouwen als voorbeeld te hebben. Ik heb mijzelf vaak gespiegeld aan wijlen José Toirkens, die ingewikkelde verhalen over het financieringstekort in het NRC Handelsblad schreef. Die vrouw bewonderde ik. Toen mijn toenmalige hoofdredacteur van het NOS Journaal vroeg of ik de portefeuille financieën en economische zaken wilde gaan doen, stemde ik meteen

toe. Zij kan het ook, dacht ik, dus kan ik het ook!”

En nu ben jij zelf een voorbeeld voor zoveel vrouwen.

“Als ik door vrouwenorganisaties wordt uitgenodigd om te komen spreken, merk ik inderdaad dat ik met zoiets als bewondering te maken heb. Dat vind ik lastig, want het schept bepaalde verwachtingen. Toch wil ik daar niet moeilijk over doen, want onbewust heb ik nu eenmaal altijd functies gehad waar nog nooit eerder een

vrouw op zat. Ik wil vrouwen inspireren om niet voor die functies weg te lopen. Meer dan mannen zijn vrouwen immers geneigd om tevreden te zijn met hun positie – ook omdat ze nog steeds de hoofdverantwoordelijkheid voor eventuele kinderen dragen. Maar het kan samen gaan. Het idee dat leidinggevende functies niet part-time kunnen, klopt niet. Kijk eens naar al die nevenfuncties die topmannen vervullen en waar niemand moeilijk over doet. Als je er maar bent als je er móet zijn. Daar gaat het om.”

Nieuwsgierigheid is de dochter der jaloezie –Moliere–